

2018 års valresultat och regeringsbildning

1. Uppmarschen

Inför **valet 2006** bildade de borgerliga partierna (M, L, C och KD) *Allians för Sverige* med målet att efter 12 år i opposition återta regeringsmakten. S-regeringen och dess två stödpartier MP och V klarade inte anstormningen. Moderatledaren Fredrik Reinfeldt valdes till statsminister i en fyrapartiregering med egen riksdagsmajoritet (178 Alliansmandat mot 171 rödgröna). Göran Persson meddelade redan på valnatten sin avgång både som statsminister och S-ledare.

På valdagen konstaterade DN:s ledarsida att valen i flera Europeiska länder präglats av "lag och ordning, invandring och integration" och att sådana frågor i en del länder även "avgjort regeringsfrågan". I Sverige däremot spelar "så kallade värdefrågor en underordnad roll när vi väljer parti".

Sverigedemokraterna (SD) tog sig inte heller i detta val över fyraprocentsspärren men partiets framgångar i bl.a. kriskommunen Landskronas kommunalval (22 procent) skakade om i eftervaldebatten. (Landskrona under liberal ledning tog sig efter hand ur krisen och i 2018 års kommunalval blev L största parti med 34 procent av rösterna).

Inför **2010 års val** inledde den nye S-ledaren Mona Sahlin först ett nära samarbete med enbart MP men tvingades efter intern kritik att även inkludera V och Lars Ohly i sin tilltänkta regeringsbildning. Opinionssiffrorna pekade till att börja med mot ett maktskifte men Alliansregeringens hantering av den globala finanskrisen 2008 liksom dess kritik mot V:s möjlighet till ett historiskt regeringsinträde stärkte efter hand dess stöd i väljarkåren.

M ökade i detta val sin röstandel till rekordhöga 30,1 procent medan S gjorde sitt sämsta val sedan 1920. Alliansens 173 mandat mot de rödgrönas 156 räckte till fortsatt regeringsinnehav men inte till ett fortsatt majoritetsstyre. SD klarade riksdagsspärren (5.7 procent) och blev med sina 20 mandat vågmästare. En position som de vid en del voteringar till regeringens förtret utnyttjade för att stödja oppositionens förslag. De rödgrönas valförlust ledde till intern turbulens och partiledarbyten i SAP. Mona Sahlin avgick och efterträddes av Håkan Juholt som i sin tur i januari 2012 efterträddes av Stefan Löfven.

Valkampanjen inför **valet 2014** kom förutom av sakfrågor kring utbildning, sjukvård och vinster i välfärden att präglas av flyktingsituationen och debatter om migrations- och integrationspolitiken. Fredrik Reinfeldt höll ett uppmärksammat sommartal om flyktningmottagandet - "Nu vädjar jag till svenska folket om tålamod, om att öppna era hjärtan" – vilket kom att uppfattas om en vädjan om acceptans inför migrationspolitikens stigande kostnader. SD steg i opinionsundersökningarna vilket väckte frågor om hur regeringsalternativen skulle förhålla sig till ett ännu starkare SD efter valet.

De rödgröna såg sig som "valvinnare" efter plus 0,1 till 43,6 och **159** mandat. MP som blivit tredje största parti vid EU-valet i maj och som hade hoppats på att bli det även i riksdagsvalet blev till sin stora besvikelse endast hälften så stora som SD. Samtliga Allianspartier förlorade röstandelar - totalt minus 9,8 till 39,4 och **141** mandat-varav M med minus 6,7 procent stod för merparten av nedgången. Valets stora röstvinnare var SD som tog röster från alla andra partier och mer än fördubblade sitt röstetal, plus 461 000 röster till 12,9 procent och plus 13 mandat till **49**. Även Fi hade en stark uppgång med plus 170 000 röster till 2,7 procent.

Fredrik Reinfeldt aviserade redan på valnatten sin avgång både som statsminister och partiledare vilket föranledde en del intern kritik då de rödgröna inte uppnått någon egen majoritet. Den 3 oktober valdes Stefan Löfven till statsminister. Till ministerposterna i den första historiska rödgröna ministären utsågs 18 socialdemokrater och 6 miljöpartister. Till Jonas Sjöstedts stora besvikelse var V inte ens tilltänkt som regeringspartner.

SD antydde strax efter valet att de övervägde att stödja Alliansens budgetförslag och inte följa 'praxis' och lägga ner sina röster när den egna budgeten fallit. Från och till under hösten diskuterades denna 'hotbild' mot S/MP-regeringens regeringsduglighet utan att tas på riktigt allvar. Vid en presskonferens den 2/12 meddelade SD att de skulle stödja Alliansens budgetförslag och "fälla varje regering och varje budgetproposition som ökar invandringen och ger MP ett avgörande inflytande över migrationspolitiken". Vid ett krismöte med regeringsföreträdare på kvällen samma dag klargjorde alliansledarna att de skulle fullfölja sin avsikt att rösta på det egna budgetförslaget. Dagen därpå faller regeringsbudgeten och regeringskrisen är ett faktum. Stefan Löfven aviserar dock inte som förväntat sin avgång utan tillkännager i stället taktiskt skickligt och till de flestas överraskning att han så fort som konstitutionen tillåter (den 29/12) ska utlysa ett extraval, att äga rum den 22 mars 2015.

Inget parti förutom möjligen SD vill ha något extraval. Den 9/12 skriver Alliansledarna på DN-debatt att de är beredda att före extra valet göra upp om informella former för hur minoritetsregeringar ska kunna verka i den nya treblockssituationen. Hemliga förhandlingar inleds mellan företrädare för regeringen och Alliansen. Den 27/12 offentliggör regeringspartierna (S, MP) och Allianspartierna den s.k. *Decemberöverenskommelsen* (DÖ). I dokumentet på en och en halv A4-sida förbinder sig partierna bl.a. att "Den statsministerkandidat som representerar den största partikonstellationen släpps fram vid omröstning om talmannens förslag". Med formuleringen 'största partikonstellation' avsågs "partier som samverkar i regering eller om budgeten". Överenskommelsen skulle gälla till och med valdagen 2022 och alltså även sträcka sig över valperiden 2018-2022.

Inom speciellt M och KD växer det fram en kritik mot hela DÖ-uppläget. KD beslutar den 9 oktober 2015 på sitt Riksting att lämna DÖ. Strax därefter gör M detsamma. DÖ har dött men genom att Alliansen efter 2014 inte längre lägger fram några gemensamma budgetförslag - som SD kan rösta på - så klarar sig S/MP-regeringen relativt ohotad igenom hela mandatperioden.

Under 2015 sker en markant ökning av flyktinginvandringen till Europa varav Sverige tar mot överlägset mest per capita. I början på september hålls en stor solidaritetsmanifestation i Stockholm där även statsministern talar: "Mitt Europa tar emot människor som flyr från krig. Mitt Europa bygger inga murar". I en ny prognos bedömer Migrationsverket att 190 000

kommer att söka asyl i Sverige 2014. Den 23 oktober gör regeringen och allianspartierna en överenskommelse på migrationsområdet om tillfälliga uppehållstillstånd och skärpta försörjningskrav vid anhörginvandring. Den 12 november återinförs gränskontroller och två veckor senare presenterar Stefan Löfven och en skakad Åsa Romson flera ”åtgärder för att skapa andrum för svenskt flyktingmottagande” som åldersbestämning av ensamkommande och id-kontroller på alla kollektiva färdmedel till Sverige. Den allt restriktivare S-linjen leder till politiska spänningar inom regeringskoalitionen och internt även inom MP.

I januari 2017 öppnar Anna Kinberg Batra för samarbete med SD i riksdagsutskotten. C och L är kritiska till utspelet men sex av tio moderatväljare är enligt en Sifo-undersökning positiva till ett samarbete med SD i sakfrågor. M faller i opinionen samtidigt som C växer. Kinberg Batra förlorar förtroende både internt i partiet och i väljaropinionen och i augusti meddelar hon sin avgång. Ulf Kristersson väljs vid en extrastämma till ny moderatledare.

Valrörelsen inför valet hösten 2018 kom - förutom frågor kring migrations- och integrationskomplexet, lag- och ordning, sjuk- och åldringsvård - att kretsa kring spekulationer kring valutgången och alternativa regeringsbildningsscenarier. SAP som legat på historiskt sett extremt låga nivåer i opinionsundersökningarna under sensvåren tycktes stärkas i valrörelsens slutskede genom en mer fokuserad kritik av SD:s ekonomi- och socialpolitik.

Riksdagsperioden 2014-2018 blev en av de mest dramatiska under hela efterkrigstiden. Skulle valresultatet den 9 september 2018 dämpa eller fördjupa de nya politiska motsättningsmönstren?

2. Valresultatet 2018

Vallokalsundersökningen (Valu) som presenteras 20.00 på valkvällen är ett av valets mest dramatiska ögonblick (en första indikation på valresultatet utifrån hur ett urval av väljare säger att de faktiskt har röstat när de kommit ut från sina vallokaler). För MP blev Valus låga siffra (4,2) en rysare – skulle partiet klara fyraprocentsspärren? Inte heller för S och M var Valus prognos särskilt uppmuntrande. När de faktiska röstresultaten började strömma in visade det sig att Valu underskattat både S och M men överskattat SD.

Den mandatfördelning som direkt räknades fram ur Valu (144 Alliansmandat mot 143 rödgröna) fick M:s partisekreterare Gunnar Strömmer att se ”goda förutsättningar” för Alliansen att återertera regeringsmakten. Valkvällens slutresultat, liksom det slutligt fastställda resultatet, blev dock det motsatta (144 mandat för de rödgröna mot 143 för Alliansen).

S-ledningen väntade i det längsta med att kommentera valresultatet i avvaktan på att rösträkningen skulle stabilisera den för regeringsbildningen både röstmaktsmässiga som politiskt retoriskt viktiga mandatfördelningen mellan de två huvudblocken. Statsminister Löfven gick först 0.30 på natten ut till den egna valvakan och massmedia med budskapet att ’Blockpolitiken fördummar, försvagar och riskerar att förlama svensk politik’. Hade valresultatet skapat förutsättningar för S att bryta upp Alliansen och behålla regeringsmakten?

Parti	Andel	Andel +/-	Mandat	Mandat +/-
M	19,8	- 3,49	70	- 14
C	8,6	+ 2,49	31	+ 9
L	5,5	+0,07	20	+ 1
KD	6,3	+1,75	22	+ 6
(Alliansen)	40,26	+0,82	143	+ 2
S	28,3	-2,75	100	- 13
V	8,0	+2,29	28	+ 7
MP	4,4	- 2,47	16	- 9
(Rödgröna)	40,67	-5,22	144	- 15
Fi	0,5	-2,67		
SD	17,5	+4,68	62	+ 13
Övriga Partier	1,1	+0,10		

Alliansblocket gick något framåt i valet (+ 0,82) medan det rödgröna gick kraftigt bakåt (-5,22) - och så till och med ännu mer markerat (- 7.89) - om Fi:s tillbakagång räknas in i det rödgröna lägret. Skillnaden på **0,41** procent högre röststöd för de *rödgröna* över *Alliansen* resulterade dock i det rödgröna mandatövertaget (144 mot 143) vilket t.o.m. kan ha varit ett avgörande faktum för regeringsbildningen.

Valets röstmässiga vinnare var **SD** (+ 335 000 röster), följt av **C** (+ 169 000), **V**(+ 162 000), och **KD** (+ 125 000). Förlorarpartierna var **M** (- 169 000), **Fi** (- 165 000), **MP** (- 143 000) och **S** (-102 000).

Om inte en stor del av Fi:s 165 000 förlorade väljare hade strömmat över till S, V och MP hade de rödgrönas minimala procentövertag (0,41) och mandatövertag (1) över Alliansblocket inte uppstått och S/MP:s återkomst som regeringspartier troligtvis aldrig hänt.

Förutom de ovan nämnda nio partierna fick 63 **Övriga anmälda partier** totalt 69 472 röster (1,1 %). Resultatet för dessa partier redovisas av Valmyndigheten i två separata tabeller. Den första av dessa - 'Övriga partier med beställda valsedlar' - toppades vid 2018 års val av det nybildade partiet *Alternativ för Sverige* grundat av uteslutna medlemmar från SD:s ungdomsförbund (20 290 röster, 0,3 %). Den andra av dessa tabeller redovisar resultatet för 40 'Övriga partier' som ej beställt valsedlar' (totalt 588 röster/0,01).

(Valresultat för såväl riksdag, kommun och landsting vad gäller röster, mandat, valda kandidater och personröster kan studeras i detalj på Valmyndigheten.se under rubriken *Valrepresentationen 2018*.)

Demokratiska val är exempel på något ytterligt komplex (rådande samhällsförhållanden, väljarnas subjektiva bedömningar och faktiska valhandlingar) som orsakar något ytterligt exakt – ett valresultat i antal röster och mandat – som sedan i sin tur kan ge upphov till nya mer eller mindre nya komplexa sammanhang - som t.ex. en svensk regeringsbildning.

3. Regeringsbildningen

Redan på valkvällen kräver alliansledarna att Stefan Löfven skall avgå med hänvisning till en författningstolkning om ett 'oklart parlamentariskt läge' och att Alliansen är det större sammanhållna regeringsalternativet. S svarar att det inte finns någon sådan bestämmelse och att de rödgröna som samarbetat under hela den gångna mandatperioden fortfarande var större än Alliansen och såg ut att bli det även i detta val.

Den 24 september väljs moderaten Andreas Norlén till riksdagens talman med ansvar för den formella - men även politiskt strategiska - positionen att utse och låta riksdagen rösta om statsministerkandidater. Dagen därpå röstar Alliansen och SD bort Löfven och S/MP-regeringen med röstsiffrorna 204 - 142 enligt en ny regel om obligatorisk omröstning efter ett val i händelse statsministern inte själv valt att avgå. (Talmannen har efter dessa procedurer fyra omröstningsförsök på sig att finna en ny statsminister innan ett *extraval* automatiskt utlyses. S/MP-regeringen sitter kvar som 'övergångsregering' tills en ny statsminister har valts).

Talmannens **första sonderingsuppdrag** för att försöka få stöd vid en statsministeromröstning går till moderatledaren Ulf Kristersson. Förutsättningarna hade kunnat vara bättre. Stefan Löfven hade redan före valet deklarerat att S inte tänkte stödja en Alliansregering ("glöm det"), och både Annie Lööf och Jan Björklund upprepade sina löften om att inte ge SD något som helst politiskt inflytande. Alliansens och Kristerssons förstahandsalternativ är - trots Löfvens tydliga besked - någon form av alliansledd regering med stöd av S över blockgränsen.

När slutet på sonderingsuppdraget närmade sig lägger Kristersson till Lööfs och Björklunds irritation ut ett förslag till regeringsvariant på Facebook som han kallar "3-2-1": en Kristerssonledd regering som skulle bedriva Allianspolitik tillsammans med de allianspartier som ville delta (för att detta skall lyckas krävs att åtminstone C lägger ner sina röster för att förhindra att de rödgröna partierna uppnår avslagsmajoriteten på minst 175 nej-röster). Både L och C tillkännager att de inte tänkte släppa fram en sådan regering vid en eventuell omröstning då upplägget skulle kräva passivt eller aktivt stöd av SD. Den 14 oktober meddelar Kristersson talmannen att han ger upp sitt stödförsök.

Till den **andra sonderingen** utser talmannen Stefan Löfven som inte heller har så goda förutsättningar. Anni Lööf vill hålla ihop Alliansen och ser även fortsättningsvis Kristersson som sin statsminister i en blocköverskridande regering som S och/eller MP kan ingå i eller alternativt tolerera. Jan Björklund intar en liknande ståndpunkt: "Skulle bara mittenpartierna sätta sig i en regering med S så skulle Alliansen inte hålla samman" – om däremot både S och M sitter i en koalition - "skulle vi vara beredda att vara ett samarbetsparti". Både Kristersson och Busch Thor dömer dock ut idén om en storcoalition och enligt Löfven ska en sådan "sparas till en allvarlig situation för landet" (DN 191016).

Den 29 oktober ger även Löfven upp sitt sonderingsuppdrag. Det finns uppgifter om att han i diskussionerna uppfattats som oväntat passiv och inte erbjudit några sakpolitiska lockbeten. På den efterföljande presskonferensen ger han ett avslappnat intryck och tycks se fram mot nya förhandlingar om en S-ledd regering. Talmannen utser inte någon ny sonderingsperson utan meddelar att han ska ha gruppsamtal med partiledarna om fyra tänkbara regeringskonstellationer: [S, MP, Alliansen], [S, MP, C, L], [Kristerssons 3-2-1 förslag], [Alliansen, MP]. Annie Lööf och Jan Björklund är de enda av partiledarna som är kallade till alla fyra mötena.

Partipositionerna är fortsatt låsta. Gruppsamtalen leder inte till något genombrott. DN:s ledarsida, som gärna ser sig som borgerlighetens strategiska generalstab, ger goda råd: "En regeringskoalition med S och ett eller flera allianspartier ärur liberal synvinkel riskabel. Eventuella koalitionspartner skulle riskera att regera sig magra och eländiga i den lågkonjunktur som kommer. De partier Löfven friar till, Centern och Liberalerna, gör förmodligen klokast i att låta honom förbli singel och i stället fortsätta fresta honom med samarbetsinbiter. Det skulle i bästa fall kunna resultera i ett antal bra saker: Liberal sakpolitik, Vänsterpartiet marginaliseras, SD isoleras. S dras högerut. Alliansen kan bevaras, om än i malpåse, och göra bättre ifrån sig i nästa val" (DN 31/10/18). (Upplägget påminner som av en händelse om det som faktiskt händer två månader senare?)

Den 5 november meddelar Norlén att han avser att låta riksdagen ta ställning till Ulf Kristersson i en **första statsministeromröstning**. Tempot måste öka efter fem veckor av misslyckade sonderingar. Den 14 november förlorar Ulf Kristersson omröstningen med **195** nej-röster från S, V, MP, C, och L (där Centerns 31 mandat var avgörande för att uppnå den majoritet på minst 175 nej röster som krävs för avslag) mot **154** ja-röster från M, KD och SD. Kristerssons kommentar: "Det är en unik händelse att allianspartier röstar emot en borgerlig statsministerkandidat. Det är det största som hänt i borgerlig politik på 40 år" (DN 15/11).

Det **tredje sonderingsuppdraget** går till Annie Lööf med möjlighet att undersöka stödet för fler kandidaturer än enbart den egna. Annie Lööf har ännu inte gett upp hoppet om en borgerligt ledd regering: "Den enda möjliga vägen för en alliansregering är att vi fortsätter de blocköverskridande samtalen" (DN 15/11). Både C och L vill fortsatt försöka få över S/MP på den borgerliga sidan eller alternativt endast MP utifrån argumentet att 'största blocket' bör få regera. Idén har vid det här laget knappt karaktär av halmstrå då såväl S som MP är avvisande. Lööf säger att hon även "borrat djupare i" om hon "själv skulle kunna tolereras som statsminister och regeringsbildare". Men så har inte varit fallet, "den vägen bedömer jag också som stängd" (DN 23/11). Även Lööf ger nu upp sitt sonderingsförsök.

Talmannen tillkännager att han i december avser att låta riksdagen pröva Stefan Löfven i en andra statsministeromröstning. C och L tvingas i detta läge att ta ställning till de två regeringsalternativ som nu i praktiken återstår – antingen stöd i någon form till en Löfvenledd S-regering eller till Kristerssons 3-2-1 upplägg. Centerns partistyrelse och riksdagsgrupp beslutar den 26/11 att C inte skall delta i en S-ledd regering men att partiet kan komma att tolerera en sådan regering om den är beredd att genomföra centerpolitik enligt en specificerad kravlista. Liberalerna som är mer splittrade fattar ett liknande beslut med 13-6 i riksdagsgruppen och 18-7 i partistyrelsen. Stefan Löfven välkomnar beskedet: "Jag och socialdemokraterna är redo att föra förtroliga samtal där alla parter kommer att behöva ge och ta" (DN 29/11)

Den 10 december meddelar Annie Lööf på en presskonferens att förhandlingarna har avbrutits och att C inte tänker släppa fram Löfven som statsminister – S har lyssnat för mycket på V (som måste tvingas lägga ner sina röster om S/MP/C/L-samarbetet ska gå igenom i riksdagen). Björklund beklagar C-beslutet och meddelar att Liberalernas partiråd som skulle ha tagit ställning till förslaget ställs in. Två dagar senare röstar M, KD och SD ned S/MP-regeringens budget för 2019 till förmån för M/KD-budgeten (genom att C och L avstår från att rösta i huvudvoteringen).

Den 14/12 förlorar Stefan Löfven den **andra statsministeromröstningen** med ja-röster endast från endast S och MP, nedlagda röster från V och nej-röster från M, KD, C, L och SD. Löfven är fortsatt tålmodig och optimistisk - "Ska Sverige få en regering måste vi fortsätta att tala med varandra."

Norlén meddelar några dagar senare att några nya omröstningar inte kommer att ske under 2018 och vid en pressträff den 19 december meddelar han ett tydligt tidschema för slutfasen av regeringsbildningen som han anser varit för utdragen: 28/12 och 4/1 delrapportering från Löfven och Kristersson till talmannen via telefon; 10/1 talmannen träffar Löfven och Kristersson i riksdagen; 14/1 ny talmansrunda med alla partiledarna och presentation av ny statsministerkandidat; 16/1 tredje statsministeromröstningen; 21/1 presentation av ny statsministerkandidat om tredje omröstningen misslyckas; 23/1 en fjärde och sista statsministeromröstning; 21/4 Extraval om även den fjärde omröstningen misslyckas.

Partiförhandlingarna återupptas och fortgår mer eller mindre kontinuerligt även över jul- och nyårshelgerna. Den **11 januari** presenteras ett *Utkast till sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna* ('Januariöverenskommelsen'[JÖ]). I ingressen sägs bl.a. att "Partierna som slutit denna överenskommelse är överens om ett budgetsamarbete samt om ett samarbete som begränsas av de politiska frågor som framgår av överenskommelsen. Samarbetet gäller budgetår för budgetår, så länge som partierna är överens om dess fortsättning, med inriktning att samarbetet ska löpa hela mandatperioden". Bland de 73 sakpolitiska punkterna finns C och L krav om slopad värnskatt, obegränsat vinstuttag för privata aktörer i välfärden, förändringar i arbetsrätten, fri hyressättning vid nybyggnation och utvidgat RUT-avdrag samt skrivningar om landsbygds politik, miljö och klimat och återliberaliseringar i migrationspolitiken.

Förutom JÖ har C och L:s beslutsorgan även att ta ställning till ett - *Utkast till överenskommelse om regeringsbildning* - från M och KD som beskriver "förutsättningarna för en regeringsbildning där Centerpartiet och Liberalerna kan tolerera Ulf Kristersson som statsminister i en regering bestående av Moderaterna och Kristdemokraterna." I en bilagd *Avsiktsförklaring* (som även inkluderande Alliansens gemensamma valmanifest och reformagenda inför valet 2018) beskrivs den tilltänkta M/KD regeringens "grundläggande värderingar, politiska program samt områden för blocköverskridande politiska överenskommelser".

De närmaste dagarna fram till den tredje statsministeromröstningen blir dramatiska. Redan på fredagseftermiddagen den 11/1 efter presentationen av JÖ meddelar Annie Lööf att C:s partistyrelse och riksdagsgrupp vill släppa fram Löfven som statsminister. Kristersson som fick veta Centerns beslut 27 minuter före tillkännagivandet är upprörd - "Jag blir sällan förbannad. Jag tycker det är ett riktigt dåligt beslut" - "Om dagens beslut blir verklighet spräcker det Alliansen". Även Bush Thor är besviken - "Alla de som röstade på antingen C eller L i tro på att Kristersson var deras statsministerkandidat ... har blivit förda bakom ljuset". På lördagen den 12 januari beslutar även C:s förtroenderåd utan hörbar opposition (52 röster mot två centerstudentröster) att godta JÖ och acceptera en ny S/MP regering.

Liberalerna är mer splittrade. Åtta liberala riksdagsledamöter förordar i en debattartikel KristerSSon som statsminister men en majoritet i såväl riksdagsgrupp som partistyrelse rekommenderar *Partirådet* som möts på söndagen i en öppen TV-sändning att rösta ja till överenskommelsen vilket också sker med röstsiffrorna 62 mot 30 till Löfvens favör.

Stefan Löfven ser ut att genom betydande politiska eftergifter ha uppnått sitt sedan länge uppsatta mål att spräcka Alliansen och behålla regeringsmakten. Ett mindre - men inte helt lätt hinder - återstår dock att lösa. Den nya fyrpartikoalitionen har ingen egen riksdagsmajoritet för sitt projekt. För detta krävs åtminstone i den avgörande statsministeromröstningen att V lägger ner sina röster och inte röstar nej tillsammans med M, KD och SD (vilket skulle ge en avslagsmajoritet på 182 mandat). En särskild formulering i JÖ om att "Vänsterpartiet inte kommer att ha inflytande över den politiska inriktningen i Sverige under den kommande mandatperioden" (troligtvis krävd av C) ses av V som en ren förolämpning. För att Löfven ska hinna lösa problemet tvingas talmannen flyta fram statsministeromröstningen ett par dagar. V beslutar inte helt oväntat - efter en del internt motstånd och verbal överslätningsakrobatik från S - att släppa fram S/MP regeringen. Sjöstedt avgav dock ett 'misstroendelöfte' om att (med stöd av M och KD ?) försöka fälla regeringen om kraven i JÖ om försämringar i arbetsrätten och fria marknadshyror i nyproduktionen skulle beslutas.

Den 18 januari i den **tredje statsministeromröstningen** väljs Stefan Löfven till statsminister med 115 ja-röster (S, MP) mot 153 nej-röster (M, KD,SD + 1 C) samt 77 som avstod (V,C,L) [att avstå/'rösta gult' innebär i praktiken i detta sammanhang att dessa röster fungerar som ja-röster genom att de inte bidrar till att bygga upp de minst 175 nej-röster som krävs för att förslaget till statsminister skall avvisas]. Till fackministrar i den andra S/MP-regeringen utsåg Löfven 17 socialdemokrater och 5 miljöpartister. Vice statsminister blev Miljö- och klimatministern Isabella Lövin.

4. Ett 'nytt politiskt landskap' eller ett 'ännu nyare'?

I det 'gamla' tvåblockslandskapet hade Socialdemokraterna statsministerposten oavbrutet från 1936 till fram till valet 1976 då de borgerliga partierna lyckades få en egen riksdagsmajoritet. De borgerliga har därefter fram till valet 2018 haft regeringsmakten i fem valperioder (varav perioden 1991-94 med stöd av Ny demokrati) och Socialdemokraterna i sju perioder (varav de tre senaste genom olika former av stöd från V och MP).

Under valperioden 2006-10 regerade Allianspartierna med egen riksdagsmajoritet. Efter valet 2010 var man fortsatt det största partiblocket men majoritetsmakten var förlorad genom SD:s intåg i riksdagen till en vågmästarställning. Den andra Reinfeldtska regeringen (2010-2014) lyckades trots den förlorade majoriteten och en del voteringsnederlag att få igenom sina budgetar under hela valperioden. Alla aktörer var dock medvetna om att man stod inför en ny politisk situation där den tidigare rådande tvåblockpolitikens förutsättningar inte längre skulle gälla. Som en första nödlösning inför valet 2014 med ett ännu större SD i riksdagen lovade Fredrik Reinfeldt för sin del att släppa fram det största av huvudblocken till regeringsmakten. Stefan Löfven och S avgav dock för egen del inget liknande löfte.

Vid valet 2014 blev de rödgröna större än Alliansen och Löfven valdes trots minoritetsställningen i riksdagen till statsminister (Alliansen och SD hade genom SD:s valframgång tillsammans 190 av riksdagens 349 mandat). När SD i december röstade nej till S/MP-regeringens budget till förmån för Alliansens var regeringskrisen ett faktum och 'treblocks-landskapet' en uppenbar realitet som de två huvudblocken på något sätt måste hantera. Resultatet blev en informell formalisering av Reinfeldts ovan nämnda 'nödlösning' - *Decemberöverenskommelsen* (DÖ) - om att det största av de traditionella blocken skulle få inneha regeringsmakten och ohotade få igenom sina statsbudgetar fram till och med valet 2022. DÖ-upplägget ledde till skarp kritik inom delar av borgerligheten och redan hösten 2015 beslutade KD:s Riksting att KD skulle lämna överenskommelsen vilket även fick de övriga borgerliga partierna att snabbt göra detsamma. DÖ levde dock i praktiken vidare under hela mandatperioden genom att Alliansen inte lade fram gemensamma budgetar.

Inför valet 2018 var alla aktörer medvetna om att maktsituationen i riksdagen inte skulle förändras utan tvärtom skärpas ytterligare genom SD:s förväntade valframgång. SD fortsattes att parera stämplat och frågorna var många fram till valdagen om hur regeringsaspiranterna tänkte sig att regeringsfrågan skulle lösas. Först fyra månader efter att valresultatet fastställts – den 11 januari 2019 - levererades svaret: en spräckt borgerlig Allians och en *Sakpolitisk överenskommelse* mellan S, MP, C och L om en ny Löfvenledd S/MP-regering, gemensamt framförhandlade budgetar under hela mandatperioden och genomförande av ett omfattande borgerligt betonat reformprogram.

M och KD var besvikna på de tidigare Alliansvännerna. Inom S förekom kritik från bl.a. LO men en allmän uppfattning i partiet tycks ha varit att man i den givna politiska situationen fått ut det man kunnat. I en DN/Ipsos undersökning svarar 70 procent av 'regeringsblockets' sympatisörer (S, MP, L, C) att de är nöjda med att riksdagen utsett Löfven till statsminister medan 82 procent av de 'konservativa' (M, KD, SD) är missnöjda.

SD välkomnade Allians-sprickan och hoppas på någon form av 'konservativt' block tillsammans med M och KD. I valet 2018 hade de tre partierna tillsammans 44 procent. En M/KD/SD majoritet i riksdagen efter valet 2022 skulle radikalt kunna förändra den politiska spelplanen även om det inte skulle leda till ett närmare samarbete mellan de tre partierna.

Den 21 mars meddelar Ebba Busch Thor att KD beslutat att samtala med samtliga partier inklusive SD för att nå samsyn i enskilda sakfrågor. Enligt DN:s politiska kommentator Ewa Stenberg stakar beslutet ut en "möjlig väg till makten på sikt. En ny kontinental förskjutning väntar i det politiska landskapet om M följer efter, vilket är troligt". I en Demoskopmätning säger 92 procent av KD-väljarna och 87 av M-väljarna att det var ett bra beslut medan 71 procent av C och L-väljarna tycker att det är dåligt.

Om partiresultaten i SCB:s opinionsmätning från maj 2019 fördelas på de nuvarande blocktendenserna får 'regeringsblocket' [S, MP, C, L] 43,8 procent, 'högeroppositionen' (M, KD, SD) 46.1 och Vänsterpartiet 8.7.

Sedan valet 2010 och SD:s intåg i riksdagen som vågmästare har det talats om ett 'nytt politiskt landskap' men utan tydliga ideologiska konturer. Är det något sådant som nu är på väg att stabiliseras med början i januariavtalet? Kommer S, MP, C och L att försöka bilda ett nytt mer bestående mitten/högerblock med egen riksdagsmajoritet? (Efter 2018 års val saknar man endast 8 mandat för att inte behöva vara beroende av V:s välvilja vid avgörande omröstningar).

Är det troligt att de forna Alliansvännerna som f.n. har 41 procent och 143 mandat vid en återförening inför valet 2022 skulle nå upp till 175 mandat och egen majoritet? Om inte, skulle då C och L förlikas med ett passivt eller aktivt röststöd från SD om det erbjöds? Varför har inte som i våra Nordiska grannländer en växande invandringskritisk politisk strömning mindre dramatiskt kunnat införlivas i ett borgerligt regeringsunderlag?

Svaret på flertalet av frågetecknen lutar nog mot fortsatt parlamentarisk instabilitet. Det som även talar för detta är skillnader i etiskt tänkande kring konsekvens- och pliktetik och partiernas tendens till skilda verklighetsbeskrivningar och i förlängningen av detta även skilda politiska handlingsprogram.

Dramatiken i svensk inrikespolitik under de senaste valperioderna är till stor del en effekt av de senaste decenniernas migrations- och integrationspolitik och SD:s stora valframgångar. Väntar ny dramatik i framtiden på grund av klimatsituationen och geopolitiska spänningar? Vi som inte har så stor makt att förändra får melankoliskt begrunda att människan tycks ha så svårt att ta till vara och hantera de fantastiska möjligheter till ett gott liv för alla som har öppnats genom människans kunskap och produktivkratsutveckling.

10 juni 2019 / Anders S.